

REMISSYTTRANDE

2021-10-05

Dnr 0248/21

Er referens: Fi2021/02516

Finansdepartementet

103 33 Stockholm

Remissyttrande över Om folkbokföring, samordningsnummer och identitetsnummer (SOU 2021:57)

Brottsförebyggande rådet (Brå) har fått rubricerade promemoria på remiss och tillstyrker i huvudsak förslagen. Brå ställer sig särskilt bakom förslagen som syftar till att säkerställa att identitetsuppgifter och folkbokföring är korrekta samt att fokus och resurser riktas mot de allvarligare felaktigheterna. I linje med det senare delar Brå inte utredningens slutsatser när det gäller avsnittet om straffansvar (kap. 17), vilket utvecklas nedan. Brå kommenterar inledningsvis kortfattat betänkandet utifrån rollen som statistikansvarig myndighet.

För Brås uppdrag som ansvarig för officiell statistik och registerhållare för flera personuppgiftsbaserade register är det centralt – som utredningens förslag innebär – att det går att härleda kön och ålder från identitetsnumren. Vidare vill Brå framhålla att förslaget medför ökade kostnader för systemutveckling och anpassning för att implementera ett sådant förslag. Brå kan i nuläget inte göra någon kostnadsuppskattning för systemutvecklingen, eftersom det inte är känt hur identitetsnummer kommer att implementeras i leveranserna från andra myndigheters system.

Kapitlet om straffansvar

Av såväl utredningen, som av Brås tidigare forskning, betonas vikten av att folkbokföring och identitetsuppgifter är korrekta. Utredningens förslag ökar Skatteverkets möjligheter att verka för detta. Felaktigheterna uppkommer dock till följd av allt ifrån rena misstag och underlåtenhet att rapportera mindre förändringar till olika former av organiserad brottslighet. Inte minst de ökade möjligheterna att genomföra kontrollbesök, id-kontrollerna och det nya identitetsnumret minskar risken för misstagen och *enskildas* felaktigheter – även de mer medvetna sådana.

Gällande mer organiserade brott kommer dock även de nya bestämmelserna lämna mycket att önska. Några exempel från Brås forskning¹ är att 1) flera personer betalar samma person för att vara folkbokförda på en felaktig adress, 2) att felaktiga folkbokföringar är en följd av mer omfattande arbetslivskriminalitet, eller 3) att personer genom sina egna äkta id-handlingar och falska arbetsgivarintyg ansökt om samordningsnummer, startat bankkonton och sedan överlämnat uppgifterna till en organisatör av skattebrottslighet, bedrägerier eller välfärdsbrott. En likartad bild ges av en aktuell rapport från den myndighetsgemensamma satsningen mot organiserad brottslighet (Skatteverket dnr 8-124 58 68).

Det är inga enkla brott att lösa genom reglering, men exemplen – liksom uppgifter som Polismyndigheten ska ha lämnat till utredningen (s. 594) – talar för att det behövs en ny straffrättslig reglering som träffar centrala aktörer i handeln med folkbokföringsadresser,

¹ T.ex. ISF och Brå 2011, Bidragsbrott och skattebrott. Brå 2015:18, Intyget som dörröppnare till välfärden. Brå 2016:10, Kriminell infiltration av företag.

samordningsnummer samt bank-id och bankkonton som skapats för att vara infrastruktur i annan brottslighet. Som framgår av fotnot 1 har sådana företeelser förekommit i minst ett decennium och inget tyder på att behovet minskar av att använda identiteter och adresser som stödstruktur i syfte att begå storskalig ekonomisk och organiserad brottslighet. En del av dessa företeelser kan uppdagas vid myndighetsgemensam tillsyn eller till följd av att olika lokala myndigheter fångar upp uppgifter i ett område om att det går att skriva sig hos en viss person mot betalning. Att hantera vissa av dessa gärningar som medhjälp till folkbokföringsbrott, där en genomsnittlig påföljd sägs vara 70 dagsböter, är ingen tillfredsställande ordning.

Att det skulle bli (för) omfattande utredningar för rättsväsendet är inte heller ett hållbart argument – särskilt som dessa systematiska gärningar möjliggör ännu mer svårutredda brott som storskaliga bedrägerier och skattebrott. Det kan också vara enklare att genom de i utredningen föreslagna analysmöjligheterna (dataanalys och urval, kap. 9), samt underrättelseuppgifter exempelvis från de regionala underrättelsecentren, identifiera centrala personer och lagföra dessa för ett folkbokföringsrelaterat brott. Det kan mot den bakgrunden enligt Brås mening finnas skäl att överväga ett självständigt brott med påföljder som står i paritet med gärningens betydelse för annan brottslighet. Att påpeka att brotten är svårutredda utan att djupare undersöka behoven av andra brottsrubriceringar är enligt Brås mening inte tillräckligt. Förutsättningarna att utreda gärningarna skulle ytterligare förbättras om ett sådant, nytt folkbokföringsrelaterat brott gav möjlighet till hemliga tvångsmedel. Brå anser vidare att det borde tas ett helhetsgrepp gällande straffansvar för de ovan beskrivna folkbokföringsrelaterade brotten samt grövre brott som involverar oriktiga uppgifter kopplade till samordningsnummer och identitetsnummer. Det är fråga om liknande skyddsvärden. Således tillstyrker inte Brå utredningens alternativa förslag om straffansvar vid oriktiga uppgifter gällande samordningsnummer och identitetsnummer.

Slutligen innebär utredningens förslag att fler personer kommer ifråga för samordningsnummer. Att markera om numren bygger på osäkra respektive säkra uppgifter är ett bra förslag, men alla myndigheter hämtar inte sådana uppgifter från Skatteverket. För att kunna följa upp effekterna föreslår Brå att man något år efter införandet följer upp de nummer som baseras på osäkra uppgifter för att se om de har inkomster, bidrag m.m.

Detta yttrande avges av generaldirektör Kristina Svartz efter föredragning av biträdande enhetschef Johanna Skinnari. Vid den slutliga handläggningen har även enhetschef Louise Ekström och utredare Anna Jonsson deltagit.

Kristina Svartz

Johanna Skinnari